

FEMICID - OPŠTA PITANJA

 HEINRICH BÖLL STIFTUNG
SARAJEVO

Pripremu i izdavanje ove publikacije finansijski je podržala Fondacija Heinrich Böll. Za stavove i mišljenja iznijete u publikaciji odgovorni su sami autori i autorice, a ne Fondacija Heinrich Böll.

FEMICID - OPŠTA PITANJA

Jovana Cvijetinović

Banja Luka, 2024. godine

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1. UZROCI FEMICIDA	3
2. VRSTE FEMICIDA	4
3. PRAVNO REGULISANJE FEMICIDA.....	5
3.1. Femicid u Bosni i Hercegovini.....	8
3.2. Femicid kao posebno krivično djelo	10
ZAKLJUČAK.....	13
LITERATURA	14

UVOD

Pod nasiljem i zlostavljanjem podrazumijeva se svaki oblik jedanput učinjenog, odnosno ponovljenog verbalnog ili neverbalnog ponašanja koje ima za posljedicu stvarno ili potencijalno ugrožavanje zdravlja, razvoja i dostojanstva.¹ Govoreći o nasilju, usko povezano sa pitanjem nasilja je i pitanje femicida. Žene koje ubiju njihovi partneri ili bivši partneri žrtve su femicida, odnosno rodno zasnovanog ubistva motivisanog osjećajem nadmoći nad ženama u kojem počinitelj smatra da raspolaže životom žene, a time i pravom da je ubije. Kao najekstremniji oblik nasilja nad ženama, femicid svoje korijene ima u neravnopravnom položaju žena i muškaraca u društvu, te rodno zasnovanom nasilju koje služi da bi se žene držale u podređenom položaju i kako bi se održavao društveni *status quo*.²

Femicid potiče od latinske riječ *femina/feminae* što na našem jeziku znači žena i riječi *cide* što znači ubica ili *cidium* što znači čin ubijanja te bi prevod riječi femicid bio ubistvo žene. Pojam femicida potiče još iz 1801. godine kada je prvi put upotrijebljen u britanskoj publikaciji³ da označi ubijanje žena. Termin se takođe javlja i 1827. godine u naslovu knjige autora *Vilijama Mekniša*⁴, koji je pisao o zavodjenju, oplodnji, napuštanju i ubistvu mlade žene.

U svijetu postoje različite forme femicida. Od toga da su žene žrtve ubistava iz časti, ubistava pod optužbama za vješticearenje, kao posljedica nelegalnih abortusa, pa do izgladnjivanja ili odbijanja prava na liječenje. Definicija femicida koja najbolje objašnjava je ona koju su *Diana Russell i Jane Caputi* 1990. godine dale u članku „Femicid: Govoreći neizrecivo“, navodeći da je femicid „ubijanje žena od strane muškaraca iz mržnje, prezira, zadovoljstva ili osjećaja vlasništva nad ženama, odnosno seksizma“.⁵

---

¹ „Šta je nasilje“, <https://cuvamte.gov.rs/sta-je-nasilje/sta-je-nasilje/> (pristupljeno: 15.07.2024.)

² T. Zablocki, „Ženska mreža BIH“, <https://zenskamreza.ba/femicid-je-drustveni-problem-a-ne-sporadicni-incident-iz-privatne-sfere/> (pristupljeno: 15.07.2024.)

³ A Satirical View of London at the Commencement of the Nineteenth Century.

⁴ V. Lacmanović, *Femicid – ko nas ubija*, Socijalna politika, Beograd, 2015, str. 63.

⁵ Femicid, The politics of woman killing, New York, <https://www.dianarussell.com/f/femicide%28small%29.pdf> (pristupljeno: 15.07.2024.)

S obzirom na vrste, razlikujemo intimni i neintimni femicid. Intimni femicid se odnosi na ubistvo osobe ženskog pola od sadašnjeg ili bivšeg partnera. Neintimni femicid čine porodični, neintimni rođaci, a motivi su brojni. Ubistvo u ime časti čine članovi porodice kada smatraju da je žrtva prekršila patrijarhalne norme. Ta se ubistva obavljaju, na primjer, i u slučajevima kad je žrtva silovana, ili ubistvo zbog miraza, čiji je slučaj zabilježen u Indiji, ako porodica mlade nije isplatila dogovorenu svotu novca.

U ovom radu osvrnućemo se na najznačajnija pitanja kada je riječ o femicidu, počevši od uzroka femicida, preko vrsta i pravnog regulisanja.

1. UZROCI FEMICIDA

Femicid je globalni problem. Izvještaj UNODC-a navodi da je u 2017. godini u svijetu ubijeno 87 000 žena, te da ova ubistva obično nisu rezultat nasumičnih radnji već kulminacija prethodnog nasilja. Više od trećine žena ubijene su od strane trenutnog ili bivšeg partnera. Za razliku od žena, 80 posto ubijenih muškaraca ubijeno je od strane osoba koje im nisu bliske. Izvještaj ističe i da je godišnji broj slučajeva femicida u blagom porastu.⁶

Uzroke femicida, možemo pronaći u položaju žena i njihovim rodnim ulogama u patrijarhalnom društvu. Patrijarhat je iz nekih društava isčezao dok se u drugim i dalje osjećaju njegovi korjени, te vladaju mišljenja da je nasilje nad ženama od strane partnera, poznanika ili stranca uobičajena i u kojem je rašireno mišljenje da žena treba biti podređena muškarcu. Femicid se najčešće dešava upravo onda kada žena odluči izaći iz rodne uloge koja se od nje očekuje. Uzroci femicida se neminovno razlikuju od uzroka koji dovode do ubistava, upravo iz razloga što muškarci koji ubiju ženu ili bivšu ženu najčešće nisu počinioци nekih drugih krivičnih dijela. Shodno tome postavlja se pitanje da li femicid treba posmatrati kao ubistvo ili kao zasebno krivično djelo?

Jedan od primjera koji ide u prilog ovoj tezi jesu slučajevi femicida iz Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: BIH), gdje se nije radilo o muškarcima koji su bili spremni da počine neku drugu vrstu nasilnih krivičnih djela, već o muškarcima koji su osjećali da gube svoju rodnu ulogu, odnosno moć/nadmoć nad ženom. Shodno tome, kada stavimo femicid u kontekst rodnih uloga, ne iznenađuje da poslije ubistva često slijedi i samoubistvo. Upravo su ti štetni rodni stereotipi o ulogama žena i muškaraca u našem društvu osnovni uzrok femicida, ali i drugih oblika nasilja nad ženama, što potvrđuje i Istanbulska konvencija.⁷

Stavovi o nasilju nad ženama i uzrocima femicida često su prožeti stereotipima, predrasudama i zabludama, a najčešća zabluda je da se ubistvo žene dešava odjednom, iznenada, u ekstremnoj situaciji. Zabluda je i da žene ubijaju samo disfunkcionalni muškarci, kao i da su žene na neki način izazvale počinioца, odnosno ubistvo. Shodno naprijed rečenom, možemo

---

⁶ United Nations, <https://www.unodc.org/unodc/index.html> (pristupljeno: 16.07.2024.)

⁷ Vijeće Evrope, *Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici*, 2011. <https://rm.coe.int/168046246e> (pristupljeno: 16.07.2024)

zaključiti da nasilje nad ženama, siromaštvo, obrazovni nivo, upotreba opojnih sredstava ili neki drugi problemi mentalnog zdravlja, nisu jedini i ključni uzroci femicida, već upravo moć/nadmoć koju muškarac osjeća da posjeduje nad ženom.

2. VRSTE FEMICIDA

Pored već pomenute podjele femicida na intimni i neintimni, postoje i još neka mišljenja i podjele istog. Prije svega Bečka deklaracija o femicidu, o kojoj će biti riječi u nastavku, navodi sljedeće oblike femicida:

1. Ubistva žene kao rezultat intimnog nasilja partnera;
2. Mučenje i mizogino ubijanje žena;
3. Ubijanje žena i djevojaka u ime "časti";
4. Ciljano ubijanje žena i djevojaka u kontekstu oružanih sukoba;
5. Ubijanje žena povezano sa mirazom;
6. Ubijanje žena i djevojaka zbog njihove seksualne orijentacije i rodnog identiteta;
7. Ubijanje aboridžinskih ili žena i devojčica iz autohtonih grupa zbog njihovog roda;
8. Ženski infanticid i rodno zasnovani feticid na osnovu pola;
9. Smrti povezane sa genitalnim sakaćenjem;
10. Optužbe za veštičarenje, te
11. Druge oblike femicida povezane sa bandama, organizovanim kriminalom, dilerima droge, trgovinom ljudima, i trgovinom oružjem.

Pored ove, pominju se i: masovni femicidi, serijski femicidi, femicidi silovanja, rasistički femicidi, femicidi ženskih osoba koje se prostituišu, femicidi koji imaju veze sa drogom, homofobični femicidi, femicidi koji su u vezi sa incestom i vanporodični femicidi u vezi sa

seksualnim zlostavljanjem.⁸ Kao najrasprostranjeniji oblik femicida, smatra se onaj koji je učinjen od strane intimnog partnera.⁹

3. PRAVNO REGULISANJE FEMICIDA

Svijest o femicidu kao ubistvu sa posebnom dinamikom noviji je pojam u većini zemalja svijeta, te ga u svojim zakonima prepoznaju samo države Latinske Amerike i Kariba. U Evropi nijedna država nije inkriminirala femicid kao posebno krivično djelo, a tek polovina zemalja Evropske unije prikuplja statističke podatke o femicidu. Rodno zasnovano nasilje predstavlja kršenje osnovnih ljudskih prava i sloboda, te predstavlja oblik diskriminacije žena, upravo na osnovu njihovog pola.¹⁰

Važno je pomenuti Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i osnovnim slobodama¹¹ koja štiti osnovno i najvažnije pravo, pravo na život koje se direktno narušava femicidom. Pored nje važna je i Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama, kao prvi sveobuhvatan dokument o pravima žena. Konvencija definiše izraz “diskriminacija žena”, te ga označava kao svaku razliku, isključenje ili ograničenje u pogledu pola, što ima za posljedicu ili cilj da ugrozi ili onemogući priznanje, ostvarenje ili vršenje od strane žena, ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, ekonomskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom polju, bez obzira na njihovo bračno stanje, na osnovu ravnopravnosti muškaraca i žena.

---

⁸ S. V. Konstantinović, *Femicid kao oblik rodno zasnovanog nasilja*, Zbornik radova Pravni fakultet Niš, 2013, str. 44.

⁹ Z. Mršević, *Nasilje i mi, ka društvu bez nasilja*, Institut društvenih nauka, Beograd, 2014, str. 89,90.

¹⁰ „Šta je femicid i koliko je raširen po Evropi i svetu?“, <https://www.danas.rs/svet/sta-je-femicid-i-koliko-je-rasiren-po-evropi-i-svetu/> (pristupljeno: 20.07.2024.)

¹¹ Član 2. Konvencije glasi:

1. Pravo na život svakog čovjeka zaštićeno zakonom. Niko ne može biti namjerno lišen života, osim kod izvršenja smrtno kazne po presudi suda, kojom je proglašen krivim za zločin za koji je ova kazna predviđena zakonom.

2. Lišenje života nije u suprotnosti sa ovim članom ako proizilazi iz upotrebe sile koja je apsolutno neophodna: a. u odbrani svakog pojedinca od nezakonitog nasilja; b. prilikom zakonitog lišenja slobode ili sprječavanja bjekstva osobe koja je zakonito lišena slobode; c. i u akciji preduzetoj, u skladu sa zakonom, radi gušenja nemira ili pobune.

<https://edoc.coe.int/en/european-convention-on-human-rights/8706-evropska-konvencija-o-udskim-pravima-zhivi-instrument.html> (pristupljeno: 20.07.2024.)

Nadalje, Deklaracija o eliminaciji nasilja prema ženama koja u članu 1. navodi da se terminom “nasilje nad ženama” označava bilo koji čin nasilja zasnovanog na polno/rodnoj osnovi koje rezultira, ili može rezultirati, fizičkom, polnom ili psihološkom povredom ili patnjom žene, uključujući i prijetnje takvim djelima, prisilu ili svojevrijedno oduzimanje slobode, bilo u javnom ili privatnom životu.¹²

Generalna skupština Ujedinjenih nacija 2013. godine donijela je Rezoluciju o preduzimanju mjera protiv rodno zasnovanih ubistava žena i djevojčica.¹³ U Rezoluciji se naglašava da globalna rasprostranjenost različitih manifestacija rodno uslovljenog ubijanja žena i djevojaka poprima alarmantne razmjere te da države imaju obavezu promovirati i štiti ljudska prava i osnovne slobode za sve, uključujući žene i djevojčice. Postoji obaveza postupanja s dužnom pažnjom u sprečavanju i istraživanju djela nasilja nad ženama i djevojčicama, te kažnjavanja počinitelja, odnosno eliminirati nekažnjivost i pružiti potpunu zaštitu žrtvama.

Među najvažnije akte spada i Konvencija Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (poznatija kao *Istanbulska konvencija*). Istanbulska konvencija je prvi, pravno obvezujući akt kojim se državama potpisnicama nameću određene obaveze u cilju sprečavanja i suzbijanja nasilja nad ženama i obezbjeđivanja adekvatne zaštite žrtvama. Jedan od ciljeva Konvencije jeste zaštita žena od svih vidova nasilja i sprečavanje, procesuiranje i eliminisanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Istaknuto je da se Konvencija odnosi na sve vidove nasilja nad ženama, uključujući nasilje u porodici koje žene pogađa nesrazmjerno u odnosu na muškarce. Inkriminisan je svaki oblik fizičkog nasilja nad ženama, u koja spada i femicid.

S obzirom na to da je ubistvo žena nekada motivisano običajnim ili religijskim razlozima, treba pomenuti i član 42. kojim se predviđa da će države potpisnice preduzeti neophodne zakonodavne mjere kako bi osigurale da se u krivičnim postupcima pokrenutim na

---

¹² Deklaracija o eliminaciji nasilja protiv žena, <https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/ljudska%20prava/2017/ravnopravnost%20spolova/Deklaracija%20o%20uklanjanju%20nasilja%20nad%20C5%BEenama.pdf> (pristupljeno: 20.07.2024)

¹³ Rezoluciju o preduzimanju mjera protiv rodno zasnovanih ubistava žena i djevojčica, https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/Crime_Resolutions/2010-2019/2013/General_Assembly/A-RES-68-191.pdf (pristupljeno: 20.07.2024)

osnovu svakog djela nasilja obuhvaćenog Konvencijom, kultura, običaji, religija, tradicija ne smatraju opravdanjem za takva djela.

Istanbulska konvencija naglašava da ubistvo koje se desi kao posljedica nasilja nad ženama i u porodici mora se tretirati kao otežavajuća okolnost. Međutim, istraživanja sudske prakse pokazala su da u slučajevima nasilja u porodici sudovi češće pronalaze olakšavajuće, a ne otežavajuće okolnosti, te da počinioci uglavnom budu uslovno osuđeni, što znači da žrtve nasilja ostaju nezaštićene nakon prve, krizne intervencije, dok počinioci nerijetko čine nasilje i tokom trajanja uslovne osude ili odmah po izlasku iz zatvora, što jasno ukazuje na postojanje problema na kom je neophodno adekvatno raditi.

Postoje mišljenja prema kojima se, kao načini za suzbijanje nasilja, mogu primjeniti: definisanje femicida u krivičnom zakonodavstvu, strožeg kažnjavanja nasilja u porodici, bolje zaštite žena koje su preživjele nasilje, obaveze države u sprečavanju femicida, a prema preporukama UNODC-a¹⁴, odnose se i na otklanjanje preduslova za femicid, a to je smanjenje neravnopravnosti žena, odnosno unapređenje položaja žena u društvu, zatim edukaciju o rodnoj ravnopravnosti, diskriminaciji i rodno zasnovanom nasilju unutar školskog sistema, podsticanje etičkog medijskog izvještavanja o nasilju nad ženama, kao i na podizanje svijesti društva o važnosti prijavljivanja nasilja.

Potpisnice Istanbulske konvencije, obavezne su osigurati sveobuhvatan sistem prevencije, zaštite i kažnjavanja počilaca, a najveći problem u prevenciji femicida je činjenica da procjena rizika kojem je izložena žrtva nasilja, uključujući eskalaciju nasilja sve do ubistva, najčešće izostaje, odnosno uopšte se ne radi ili ne uključuje sigurnosne i zaštitne mjere nakon prijave nasilja. Propuštanje procjene rizika od smrtne posljedice i davanja efikasne zaštite predstavlja jedan od ključnih propusta državnih institucija i takvi predmeti protiv drugih država su već bili razmatrani i od strane Evropskog suda za ljudska prava i Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena Ujedinjenih nacija.

Savjet ministara Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Savjet ministara BiH) prošle godine je osnovao Odbor za praćenje provedbe i izvještavanje po Istanbulskoj konvenciji i

---

¹⁴ UNODC, <https://www.unodc.org/unodc/index.html> (pristupljeno: 20.07.2024)

femicidu u BiH koji bi prikupljao i analizirao podatke o femicidu, što bi trebalo doprinijeti pokretanju šire društvene reakcije i odgovora na ovaj problem, međutim Odboj nikada nije počeo sa radom.¹⁵

Pored ranije navedenih, postoji i Bečka deklaracija o femicidu koja je donesena nakon izvještaja Rašide Mandžo, koja je izvještavala o nasilju nad ženama i djevojčicama.¹⁶ U ovom izvještaju, se bavila temom rodno povezanih ubistava žena, bilo da se dešavaju u porodici ili zajednici ili su počinjeni ili odobreni od strane države. Navela je da broj takvih ubistava, na globalnom nivou raste, a nedostatak odgovornosti za takve zločine je sama norma. Takva ubistva nisu incidenti koji nastaju iznenada i neočekivano, već su krajnji čin nasilja koje se doživljava. Nakon objavljivanja ovog izvještaja u Beču je održan simpozij Akademskog komiteta sistema Ujedinjenih nacija, *Small Arms Survey i Bečkog NVO komiteta o statusu žena*, povodom obilježavanja Međunarodnog dana eliminacije nasilja nad ženama¹⁷ na kojem su se učesnici dogovorili i usvojili Bečku deklaraciju o femicidu. Bečkom deklaracijom o femicidu iz 2012. godine, potpisnici deklaracije su izrazili veliku zabrinutost zbog porasta broja femicida u svijetu i zbog činjenice da često ostaje nekažnjen, što ne samo da pojačava podčinjenost i odsustvo moći žena, već šalje i negativnu poruku društvu da je nasilje nad ženama prihvatljivo.

3.1. Femicid u Bosni i Hercegovini

U Republici Srpskoj, kao i u drugim zemljama krivičnom pravom represijom se štiti pravo na život, iz čega proizilazi i da su svi ljudi pred zakonom jednaki. Zbog toga, Krivični zakonik Republike Srpske (u daljem tekstu: Krivični zakonik, KZ RS) kojim se inkriminiše ubistvo kao krivično djelo, ne pravi razliku između žena i muškaraca kao žrtava. Jedini slučaj u kojem zakonodavac pravi razliku između muškaraca i žena kao žrtava ubistva vezan je za trudnoću

---

¹⁵ Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, <https://arsbih.gov.ba/saopstenja-odbora-za-pracenje-provedbe-i-izvijestavanje-po-istanbulskoj-konvenciji-i-femicidu-u-bosni-i-hercegovini-povodom-femicida-u-gradacuu/> (pristupljeno:21.07.2024.)

¹⁶ Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences Rashida Manjoo: 23 May 2012. http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/A.HRC.20.16_En.pdf (pristupljeno: 21.07.2024.)

¹⁷ UNODC, Symposium on Femicide: A global issue that demands action, <https://www.unodc.org/unodc/en/ngos/DCN5-Symposium-on-femicide-a-global-issue-that-demandsaction.html> (pristupljeno: 21.07.2024.)

žene, te se ubistvo trudne žene za koju je učinilac znao da je bremenita pravno kvalifikuje kao teško ubistvo.¹⁸ Dakle, nema razlike u pravnoj kvalifikaciji ubistva s obzirom na pol pasivnog subjekta što znači da Krivični zakonik Republike Srpske ne predviđa femicid, tj. ubistvo žene zato što je žena, kao posebno krivično djelo. Ista situacija je i u Krivičnom zakonu Federacije BiH i Krivičnom zakonu Brčko Distrikta BiH.

Rezultati Studije o rasprostranjenosti i karakteristikama nasilja nad ženama u BiH iz 2013. godine pokazuje da je 47,2% žena doživjelo neki oblik nasilja u toku svog života nakon 15. godine starosti, a da se samo 5,5% žena, koje su preživjele nasilje, obraćalo za pomoć i podršku institucijama. U martu mjesecu 2023. godine Agencija za ravnopravnost polova je objavila da jedna od pet ispitanih žena doživjela neki oblik nasilja u posljednjih godinu dana. Kod 13% ispitanih žena najozbiljniji oblik nasilja od strane bivšeg partnera uključivao je prisilni seksualni odnos u braku ili vezi. U 2019. godini u BiH je ubijeno 12 žena, a u većini slučajeva ubistvo su počinili muževi ili vanbračni partneri.¹⁹

Podaci koji su objavljeni u publikaciji “Femicid u Republici Srpskoj” iz 2021. godine pokazuju da je najčešći motiv femicida ili pokušaja femicida raskidanje bračne zajednice, kraj veze ili razvod.²⁰

Primjer iz sudske prakse

Ubistvo supruge zato što je napustila učinioca i zasnovala vanbračnu zajednicu sa drugim muškarcem. Presudom broj Kp. 262/02. od 27.08.2003. godine, optuženi je oглаšen krivim što je: „Dana 17.12.2002. godine, oko 06.30 sati u ulici --- nakon što je dužim praćenjem svoje supruge .... saznao da ga ona vara, razočaran, s osjećajem teške poniženosti, a u namjeri da je liši života došao ispred zgrade br... u kojoj je onedavno, napustivši ga, ona živjela u vanbračnoj zajednici sa ... noseći automatsku pušku, sa preklapajućim kundakom, marke Zastava M 70, AB-2, br.. sa punim okvirom municije, u vrijeme kada je oštećena ...uobičajeno odlazila na posao, pa u

---

¹⁸ Krivični zakonik Republike Srpske, ("Sl. glasnik RS", br. 64/2017, 104/2018 - odluka US, 15/2021 i 89/2021)

¹⁹ Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine. <https://arsbih.gov.ba/project/rodno-zasnovano-nasilje-prema-zenama-u-bosni-i-hercegovini/> (pristupljeno:22.07.2024.)

²⁰ O. V. Ninković, I. Marković, R. Žigić, Ž. Mileusnić, Femicid u Republici Srpskoj, rasprostranjenost, razumijevanje i sudska praksa, Fondacija Ženski centar Trebinje, 2021, str. 56. <https://zenskicentar.org/publikacije/> (pristupljeno: 22.07.2024.)

momentu kada mu je ona, izašavši iz zgrade bila okrenuta leđjima, podigao je tu pušku i ispalio kraći rafal u pravcu oštećene... čija zrna su je pogodila u potiljačni dio glave, od čega je ona pala na zemlju, a zatim joj je, s mržnjom prišao, te dok je ona ležala na zemlji, iz neposredne blizine ispalio je još jedan rafal u predio njenog lica, čija zrna su pogodila oštećenu... nanijevši joj tako teške i po život opasne tjelesne povrede, od kojih je na licu mjesta i umrla, Dakle, iz naročito niskih pobuda drugog lišio života, čime je počinio krivično djelo – teško ubistvo – iz člana 166. stav 1. tačka 5. Krivičnog zakona Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Pa ga sud primjenom navedenog zakonskog propisa i člana 40. KZ BDBiH Osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od 10 /deset/ godina.²¹

U obrazloženju presude se navodi da je u ovom slučaju sklopljen sporazum o priznanju krivice kojim je predviđena kazna zatvora u trajanju od deset godina. Dalje se navodi: „Prilikom izricanja krivične sankcije optuženom sud je imao u vidu da je optuženi priznao izvršenje krivičnog djela, njegovu dosadašnju neosuđivanost, da je porodičan čovjek, dok je od otežavajućih okolnosti na njegovoj strani imao u vidu težinu počinjenog krivičnog djela.“

Analizirajući presudu, uočljivo je da je riječ o slučaju u kojem je žrtva žena koja je napustila bračnog partnera koji zbog ljubomore i nemogućnosti da prihvati činjenicu da više ne vlada njenim životom odlučuje da je ubije. Zasigurno, ovdje je riječ o femicidu, odnosno o rodno zasnovanom ubistvu žene, mada se to nigdje ne spominje niti posebno cijeni. Upravo ovakvi primjeri iz sudske prakse, kojih je mnogo, pokazuju da je neophodno povećanje pravnih standarda u pogledu zaštiti žena od svih oblika nasilja.

3.2. Femicid kao posebno krivično djelo

U većini zemalja femicid ne spada u neku posebnu kategoriju krivičnog djela već se cijeni kao ubistvo. Samo nekoliko zemalja propisuje femicid kao zasebno krivično djelo, od kojih je većina u Latinskoj Americi.

Kao što je ranije i pomenuto, nijedna država članica EU nije definisala femicid u svom zakonodavstvu. Prema navodima nekih stručnjaka, inkriminacijom femicida, kao posebnog

---

²¹ Osnovni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Prvostepena presuda, broj Kp. 262/02. od 27.08.2003. godine.

krivičnog djela, priznali bi mizoginu prirodu ovih zločina, ali i imali pristup tačnijim podacima, što može rezultirati boljom zaštitom žena.

Shvatanje femicida je drugačije od zemlje do zemlje. Tako je Meksiko jedna od zemalja u kojoj ne samo da je femicid priznat zakonom već je 2020. Kongres odobrio strože kazne za femicid – od 45 do 65 godina zatvora. Sa druge strane, Parlament Velike Britanije nedavno je odbacio peticiju u kojoj se traži da se femicid proglašuje zločinom, navodeći da im nije jasno šta se peticijom želi postići, te šta se od britanske vlade ili parlamenta traži, jer se ubistvo već smatra zločinom.²² U nastavku će biti prikazani primjeri krivičnih zakonika Kolumbije i Gvatemale koji femicid inkriminišu kao posebno krivično djelo.

Kolumbija, kao što je već rečeno, je jedna od zemalja koja u svom Krivičnom zakoniku, u članu 104 A, definiše feminocid kao posebno krivično djelo, ito na sljedeći način: „Onaj ko uzrokuje smrt žene jer je žena, zbog njenog rodnog identiteta, ili kada bilo koji od sljedećih razloga postoje trenutno ili ranije, biće osuđen na 250 do 500 mjeseci zatvora:

- a. Ima ili je imao porodičnu vezu, intimnu ili vanbračnu vezu, prijateljstvo, druženje, odnos na radnom mjestu i izvršilac je ciklusa fizičkog, seksualnog, psihičkog ili porodičnog nasilja prema žrtvi koje prethodi počinjenom zločinu uprotiv nje;
- b. Vršiti rodno zasnovano ugnjetavanje ili kontrolisanje tijelom i životom žene i donosi odluke o njenom životu i seksualnosti;
- c. Počini zločin dok eksploatiše odnos nejednake moći nad ženama, koja se izražava kroz ličnu, ekonomsku, seksualnu, vojnu, političku ili socio-kulturnu hijerarhiju;
- d. Počini zločin u cilju izazivanja terora ili poniženje onih koji se smatraju neprijateljima;
- e. Prethodno postojeći incidenti prijatnji ili nasilja protiv žrtve kod kuće, u porodici, na radnom mjestu ili u školi od strane izvršioca ili rodno zasnovanog nasilja koje je počinio počinilac protiv žrtve, bez obzira na to o tome da li je prijavila nasilje vlasti ili ne; Žrtva je nestala ili joj je zabranjena komunikacija sa drugima ili je lišena slobode kretanja prije ubistva, bez obzira koliko je ono trajalo.“²³

---

²² “Šta je femicid i koliko je raširen po Evropi i svetu?”, <https://www.danas.rs/svet/sta-je-femicid-i-koliko-je-rasiren-po-evropi-i-svetu/> (pristupljeno: 22.07.2024.)

²³ M. Mihelić, *Femicid u Latinskoj Americi*, Diplomski rad, Zagreb, 2019. str. 23

Gvatemala, takođe, ima poseban Zakon protiv femicida i drugih oblika nasilja protiv žena kojim u članu 6. definiše femicid na sljedeći način: „Onaj ko, u okviru nejednakih odnosa moći između muškaraca i žena, ubija ženu jer je žena, čini zločin femicida, ako postoje bilo koje od sljedećih okolnosti:

- a. Nakon neuspješnog pokušaja da uspostavi ili ponovo uspostavi intimnu vezu sa žrtvom;
- b. U vrijeme kada je djelo počinjeno bio je ili je ranije bio u porodičnoj vezi, bračnom odnosu, vanbračnoj vezi, intimnoj vezi ili vezi za izlaske, prijateljstvo, druženje ili radni odnos sa žrtvom;
- c. Kao rezultat ponovljenih incidenata nasilja nad žrtvom;
- d. Kao rezultat grupnih obreda, korištenja oružja bilo koje vrste;
- e. Ponižavanje leša žrtve radi seksualnog zadovoljstva, činjenje djela genitalnog sakaćenja ili bilo koje druge vrste sakaćenje;
- f. Zbog mizoginije;
- g. Kada je djelo počinjeno u prisustvu djece žrtve;
- h. Istovremeno sa bilo kojim od kvalifikacija okolnosti navedene u članu 132. KZ; Osoba odgovorna za ovaj zločin će biti osuđena na kaznu zatvora u trajanju od 25 do 50 godina i neće moći smanjiti kaznu ni iz jednog razloga. Osobe osuđene za ovo krivično djelo neće biti podobne za sve alternativne mjere.”²⁴

---

²⁴ I. Marković, *Femicid- rodno zasnovano zasnovano ubistvo žene*, Master rad, Pravni fakultet u Banja Luci, 2023, str. 42-43.

ZAKLJUČAK

Položaj žene je u društvu kroz vijekove rastao. Od toga da se smatra “robom” supruge, pa do danas kada, bar prema najvažnijim međunarodnim pravnim aktima, ima sva prava jednaka kao muškarci. Međutim, zaštita žene u društvu ne smije da se zaustavi. Ne zbog toga što žena ima važnu ulogu u svijetu zbog njenih bioloških sposobnosti, već iz razloga što je ljudsko biće koje ima, po sili zakona, sva prava kao i drugi pol. Potrebna nam je šira društvena reakcija jer je nužno podići svijest društva o femicidu kao posebnom problemu. O femicidu je potrebno govoriti u javnosti, u institucijama i među profesionalcima.

Da bi se riješio problem, prvo mora biti identifikovan. Stoga, davanje pravog imena ubistvu žena predstavlja početak prepoznavanja uzroka koji su prethodili djelu femicida. Femicid je završni čin, obično, dugotrajnog nasilja nad ženama, zato je za prevenciju nužno priznati specifičnost ovog problema i njegovih uzroka, a najprije prepoznati sve oblike nasilja nad ženama, čak i one najprikrivenije.²⁵

Upravo ovakvu pomoć sistem može pružiti, prije svega, putem vlastitih ministarstava unutrašnjih poslova, jer su oni ti koji na najefikasniji način mogu pružiti zaštitu. Jer, bolje i stotinu nepotrebnih intervencija nego jedna zakašnjela.²⁶

---

²⁵ Kako *Diana Russell* navodi da je porast slučajeva femicida u drugoj polovini 20. vijeka povećan s većim oslobođenjem žena od patrijarhalnih uloga, tako je na unutrašnjim sistemima da pronađu način da zaštite svoje građane, i omoguće im da slobodno i bez straha “konzumiraju” svoje živote. Vid. više na <https://www.dianarussell.com/f/femicide%28small%29.pdf>.

²⁶ Ženska mreža BiH, <https://zenskamreza.ba/femicid-je-drustveni-problem-a-ne-sporadicni-incident-iz-privatne-sfere/>, (pristupljeno:23.07.2024.)

LITERATURA

- “Šta je femicid i koliko je raširen po Evropi i svetu?”, <https://www.danas.rs/svet/sta-je-femicid-i-koliko-je-rasiren-po-evropi-i-svetu/>
- “Šta je nasilje”, <https://cuvamte.gov.rs/sta-je-nasilje/sta-je-nasilje/>
- A Satirical View of London at the Commencement of the Nineteenth Century.
- Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine. <https://arsbih.gov.ba/project/rodno-zasnovano-nasilje-prema-zenama-u-bosni-i-hercegovini/>
- Femicid, The politics of woman killing, New York, <https://www.dianarussell.com/f/femicide%28small%29.pdf>
- I. Marković, *Femicid- rodno zasnovano zasnovano ubistvo žene*, Master rad, Pravni fakultet u Banja Luci, 2023.
- Krivični zakonik Republike Srpske, ("Sl. glasnik RS", br. 64/2017, 104/2018 - odluka US, 15/2021 i 89/2021)
- M. Mihelić, *Femicid u Latinskoj Americi*, Diplomski rad, Zagreb, 2019.
- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine. <https://arsbih.gov.ba/saopstenja-odbora-za-pracenje-provedbe-i-izvjestavanje-po-istanbulskoj-konvenciji-i-femicidu-u-bosni-i-hercegovini-povodom-femicida-u-gradaccu/>
- O. V. Ninković, I. Marković, R. Žigić, Ž. Mileusnić, *Femicid u Republici Srpskoj, rasprostranjenost, razumijevanje i sudska praksa*, Fondacija Ženski centar Trebinje, 2021, str. 56. <https://zenskicentar.org/publikacije/>
- Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences Rashida Manjoo: 23 May 2012. http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/A.HRC.20.16_En.pdf
- S. V. Konstantinović, *Femicid kao oblik rodno zasnovanog nasilja*, Zbornik radova Pravni fakultet Niš, 2013.
- T. Zablocki, “Ženska mreža BIH”, <https://zenskamreza.ba/femicid-je-drustveni-problem-a-ne-sporadicni-incident-iz-privatne-sfere/>

- United Nations, <https://www.unodc.org/unodc/index.html>
- UNODC, Symposium on Femicide: A global issue that demands action, <https://www.unodc.org/unodc/en/ngos/DCN5-Symposium-on-femicide-a-global-issue-that-demandsaction.html>
- V. Lacmanović, Femicid – ko nas ubija, Socijalna politika, Beograd, 2015.
- Vijeće Evrope, *Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici*, 2011. <https://rm.coe.int/168046246e>
- Z. Mršević, *Nasilje i mi, ka društvu bez nasilja*, Institut društvenih nauka, Beograd, 2014.
- Ženska mreža BiH, <https://zenskamreza.ba/femicid-je-drustveni-problem-a-ne-sporadicni-incident-iz-privatne-sfere/>

Sudska praksa:

- Osnovni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, prvostepena presuda, broj Kp. 262/02. od 27.08.2003. godine.

